

TOEN VERDEELDE DE PAUS DE WERELD **Verdrag van Tordesillas, 7 juni 1494.**

Wie voor het eerst aan het Noordzeestrand staat, kijkt zijn ogen uit. Ver weg uit de kust varen schepen, heel klein. Soms is er niet meer van te zien dan de opbouw, want de rest is onder de gezichtseinder verdwenen. Heel begrijpelijk dat zeevarenden vroeger schrik hadden om zich ver van het land te wagen: je moest de kustlijn blijven zien. De Atlantische Oceaan, die Europa voor een deel omspoelt, was langs de kusten goed bevaarbaar. Ook de Middellandse zee met o.a. Noord-Afrika, Frankrijk, Italië, Spanje, Portugal. Door de Adriatische zee durfde men naar India te zeilen, langs de kustlijnen.

De befaamde aardrijkskundige Claudius Ptolemaeus beschreef deze wereld in de 2de eeuw, maar had van alles wat verder dan de Indus lag, slechts een verward begrip. De heruitgave van zijn Geographia in handschriftvorm in de vorige eeuw en de eerste gedrukte uitgave ervan, in 1477, hebben als meest oostelijke kaart die van Taprobane, ofwel Ceylon.

Ontdekkingsreizen. Toen werd de wereld groter.

De twee meest gecentraliseerde koninkrijken van Europa, Portugal en Spanje, ondernamen de eerste ontdekkingsreizen. De Portugezen exploiteerden de Afrikaanse kust zuidwaarts en Bartolomeu Diaz (1450-1500) ontdekte Kaap de Goede Hoop in 1486. (1) De Genuees in Spaanse dienst, Christophorus Columbus (1451-20.5.1506), landde met drie door Spanje (Castilië) gefinancierde karvelen op een eiland dat hij San Salvador noemde in 1492.

In 1497 bereikte de Portugees Vasco da Gama (1469-24.12.1524) op zijn verjaardag ('dies natalis' in het Latijn) Natal, in 1498 Calcutta.

In 1500 ontdekte Diego Diaz Madagaskar.

Het gróte nieuws: tussen 17 september 1519 en 6 september 1522 zeilde de Portugees Fernão de Magalhães (ca 1470-27.4.1521) (1) op contract met Karel V van Spanje, de hele aarde rond, waarmee de bolvorm van de aarde eens en voor altijd vaststaat.

*Bartolomeu Diaz (1450-1500) (1).
Portugal 1946, Yvert 657.*

Zo zag men in enkele tientallen jaren een nieuwe wereld, waarvan generaties van tientallen eeuwen niet hadden kunnen dromen. We beschrijven hier niet hoe de Christenheid op deze feitelijkheden reageerde. De verkondiging van het Evangelie tot aan de 'uiteinden van de aarde', zoals een woord van Christus, door Lukas in zijn Handelingen van de Apostelen is opgetekend (Hand. 1,8), wordt danig 'opgerekt'.

*Zegel met deze Bijbeltekst.
Ecuador 1996, Mi 2341.*

Tekst: zie studie van Harry Manie: Bijbelteksten op postzegels, 2007.

Het recht op grondbezit in de nieuw ontdekte gebieden.

De Portugese en Spaanse ontdekkingsreizen werden mede ingegeven door behoefte aan nieuwe handelsgebieden. Men hoopte kostbaarheden te vinden, mee te nemen en in Europa te verkopen. Opvallend is wel dat de Spaanse Katholieke Koningen (3), sterk bevriend met het Pausdom, bepaalden dat bij iedere expeditie priesters en religieuzen moesten meezeilen voor de pastorale zorg aan boord en om toe te zien dat de inwoners van ontdekte en toegeëigende gebieden goed werden behandeld. Daarom was het nodig om vast te stellen wie eigenaar van een ontdekt gebied was

*De Katholieke koningen Spanje (3)
1987, Mi 2800*

Portugal

Portugese geschiedkundigen schrijven de ontdekking van de Kaapverdische Eilanden (Canarische Eilanden) toe aan Diego Gomez, die in dienst was van prins Hendrik de Zeevaarder. De eerste Portugezen vestigden zich op Sao Tiago in 1462, waar ze Ribeira Grande stichtten.

Paus Sixtus IV, (4). Vaticaan 1998, Mi 1239

Paus Sixtus IV (1414 - paus 9.8.1471 – 12.8. 1484 (4) wees in zijn bul 'Aeterni Regis' van 1481 alle gebieden ten zuiden van deze eilanden toe aan Portugal.

Spaanse actie

Koningin Isabella van Castilië, die een goede band had met het Pausdom, riep in 1493 de bemiddeling in van de in Spanje geboren Paus Alexander VI (ca 1430 - paus 10.8.1492-18.8.1503).(5). Deze bepaalde op 4 mei 1493 in zijn bul 'Inter Caetera', dat alle nog te ontdekken gebieden, gelegen 100 mijl westelijk en ten zuiden van de pool tot pool lijn (meridiaan) van de Kaap-Verdische Eilanden toevielen aan Castilië. Een andere bul 'Dudum Iquidem' van 25 september 1493 bepaalde dat alle landen en eilanden liggend ten oosten van de demarcatielijn in India toevielen aan Spanje.

*Paus Alexander VI (5)
Zegel Vaticaan 1998
Mi 1240*

Portugees protest.

Heel begrijpelijk dat Koning Joao II van Portugal protesteerde tegen de beslissing van Paus Alexander VI. Na veel gesprekken vond men elkaar in het verleggen van de scheidingslijn naar de meridiaan 370 mijl ten westen van de Kaapverdische Eilanden. (6)

Koning Joao II van Portugal (1455 - Koning 1481-1495) en Koning Ferdinand II van Aragon, Spanje (1451- Koning 1479-1516).(6) Portugal 1994, Mi 2014

Het verdrag van Tordesillas.

In 1494 kwamen de afgevaardigden van Spanje, Portugal en de Paus bij elkaar in de Spaanse stad Tordesillas in de provincie Valladolid, in het paleis gebouwd (1340 – 1344) door de Spaanse vorst Alfonso XI. Op 7 juni 1494 werd het verdrag (7) aanvaard en op 2 juli 1494 door koning Ferdinand II van Castilië en op 5 september 1494 door koning Jao II van Portugal geratificeerd De andere kant van de wereld werd later verdeeld door de ondertekening op 22 april 1529 van het Verdrag van Zaragoza.

Het verdrag van Tordesillas.(7). Kaart van Zuid-Amerika van Bartolomeu Velho (1561). Brazilië: 1994, Mi BI 95

De originelen van beide verdragen worden bewaard in het Archivo General de Indias in Spanje en in het Arquivo Nacional da Torre do Tombo in Lissabon, Portugal.

De gevolgen van het verdrag van Tordesilla.

Het gevolg van dit verdrag was dat een groot gedeelte van oostelijk Zuid-Amerika aan Portugal kwam, waaronder het huidige Brazilië, dat in 1500 door een Spanjaard werd ontdekt! Het verdrag leidde later tot discussies over de wederzijdse grenzen tussen Brazilië, Argentinië en Uruguay. Zo brachten Portugese missionarissen een 'Portugees getint' Christendom langs de kusten van Afrika en naar Brazilië. Spaanse missionarissen verbreidden hun visies in Chili, Colombia, Panama, Peru, Mexico, Venezuela etc. Waar verdragen al niet toe kunnen leiden!

Peter Wols O.P.

Geraadpleegde bronnen:

- (1) *Ds. A. Schipper / (P. Boom): Werkers in Gods Wijngaard, 2008. In dit werk, -ook verschenen op DVD-rom -, staan op naam een korte biografie en opsomming van verschenen zegels.*
- (2) *Internet Wikipedia en Microsoft Encarta.*

* * * * *